

SA's Leading Past Year

Exam Paper Portal

You have Downloaded, yet Another Great
Resource to assist you with your Studies 😊

Thank You for Supporting SA Exam Papers

Your Leading Past Year Exam Paper Resource Portal

Visit us @ www.saexampapers.co.za

**SA EXAM
PAPERS**

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIOR CERTIFICATE/ NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

GIREIDI YA 12

TSHIVENDA LUAMBO LWA HAYANI (HL)

BAMMBIRI LA VHUVHILI (P2)

LARA 2020

TSUMBANDILA YA U MAKA

MARAGA: 80

Tsumbandila iyi ya u maka i na masiatari a 30.

TSIVHUDZO KHA VHAṬOLI/VHAMAKI

- Memorandamu uyu i tou vha tsumbandila fhedzi ya u thusa vhaṭoli/vhamaki.
- Memorandamu u tea u thoma wa dzulelwa dzulo nga vhothe vha kwameaho khathihi na phanele ya u linga musi u ṭola/maka hu sa athu u thoma.
- Phindulo dza vhalingiwa dzi tea u eliwa nga u angaredza zwi tshi tevhedza vhukoni/ndeme yazwo.

MAGA A U ṬOLA/MAKA

- Arali mulingiwa o fhindula mbudziso dzi fhiraho tshivhalo tsho tiwaho, kha vha make/ṭole fhedzi phindulo ya u thoma. (**Mulingiwa ha tei u fhindula mbudziso ndapfu na mbudziso pfufhi u bva kha lushaka luthihi lwa bugu/linwalwa.**)
- Arali mulingiwa o fhindula mbudziso dzothe nṇa u bva kha KHETHEKANYO YA A, (vhurendi ho randelwaho), kha vha make/ṭole phindulo mbili fhedzi dza u thoma.
- Arali mulingiwa o fhindula mbudziso ndapfu mbili kana mbudziso pfufhi mbili kha KHETHEKANYO dza B na C, kha vha make/ṭole ya u thoma vha litshe ya vhuvhili. Arali mulingiwa o fhindula mbudziso dzothe nṇa, kha vha make/ṭole phindulo ya u thoma kha KHETHEKANYO inwe na inwe, tenda a vha o fhindula mbudziso nthihi pfufhi na nthihi ndapfu.
- Arali mulingiwa a nga fhindula phindulo mbili hune ya u thoma ya vha yo khakhea ngeno ya vhuvhili i yone, kha vha make ya u thoma vha litshe ya vhuvhili.
- Arali phindulo dzi songo nomboriwa nga ngona, kha vha make/ṭole vha tshi tevhedza memorandamu.
- Arali vhukhakhi ha mupeleṭo vhu tshi nga khakhisa ṭhalutshedzo, kha vha zwi make sa vhukhakhi. Arali zwi sa khakhisi ṭhalutshedzo, kha vha make sa zwone.
- **Mbudziso ndapfu/dza maanea:**
Arali maanea/phindulo ndapfu ya nga vha pfufhi kha tshivhalo tsha maipfi tsho tiwaho, vha songo nea ndatiso, ngauri o no ḍi dzula o ḍihaṭula ene mune. Arali phindulo ya lapfesa u fhirisa mpimo, kha vha sedzuluse/ṭole nga ho teaho nyimele nahone vha songe mutumba na vhaṭoli vhahulwane. **Kha vha shumise rubriki dza u linga dzi re kha *Aphendikisi ya A na ya B* u ṭola maanea a vhalingiwa.**
- **Mbudziso pfufhi:**
Arali mulingiwa a songo shumisa zwidevhe musi o humbelwa uri a khouthe, vha songo nea ndatiso.
- Kha **mbudziso dzo vuleaho (open-ended questions)**, hu songo avhelwa maraga kha EE/HAI, kana kha NDI A TENDA/A THI TENDI. Thikhedzo/Khwathisedzo/ṭhalutshedzo kha zwi vhe zwone zwi dzhielwaho nzhele kana zwi avhelwaho maraga.
- Hu songo avhelwa maraga kha NDI NGOHO/A SI ZWONE kana NDI MBUNO/KUHUMBULELE KWAWE. Thikhedzo/Khwathisedzo/ṭhalutshedzo kha zwi vhe zwone zwi dzhielwaho nzhele kana zwi avhelwaho maraga.

KHETHEKANYO YA A: VHURENDI

VHURENDI HO RANDELWAHO/VHONWAHO

MBUDZISO YA 1: VHURENDI – MBUDZISO NDAPFU

KUAVHELWE KWA MARAGA

Maraga dzi avhelwe nga ndila yone:

- Maraga dza 6 ndi dza mbuno.
- Maraga 4 ndi dza tshivhumbeo na luambo.

Kha vha shumise rubriki i re mafhedziselonu musi vha tshi tola/maka mbudziso iyi

CHRIS HANI – LR Ndlovu

- Izwi hu tou vha mutheo wa u tola/maka mbudziso iyi. Zwi tevhelaho kha zwi shumiswe sa tsumbandila/maga a u thusedza musi vha tshi tola/maka mbudziso iyi. Fhedzi-ha, kha vha tendele phindulo dzo fhambanaho, dza vhusiki nahone dzi tanaho kuhumbulele na kusengulusele kwa vhudzivha.
- Vhalingiwa vha nga nekeda tsumbo/vhupfiwa/mbuno dzo angalalaho vhukuma musi vha tshi tikedza makumedzwa/vhuimo/kuvhonele kwavho.

Marangaphanda

Nangoho a si zwothe zwine vhathu vha zwi shumela/lwela vha fhedza vho diphina ngazwo. Mitaladzi i fhata mihumbulo i faredzwaho kha ndima. Tshirendo itshi tshi amba nga ha vhutungu he Chris Hani a tangana naho musi a tshi lwela mbofholowo ya Afrika Tshipembe. Murendi u vhlahedzwa/pfa vhutungu nga ha kuvhulahelwe kwa murangaphanda we a si vhone mitshelo ya zwe a shumela.

Mbuno

- Mitaladzi/Vese 1–5: Murendi u bvisela khagala nyofho, vhutungu na u dinalea ha vhathu/shango zwo vhangwaho nga murahu ha u vhulawa ha Chris Hani nga ndila ya tshituhu. Hezwi zwothe zwi do dzula zwo tou rali lwa tshifhinga tshilapfu zwa vhuya zwa rathela na kha mirafho i daho.
- Mitaladzi/Vese 6–10: Murendi u sumbedza uri Chris Hani o vha o fhiwa mushumo u lemelahe wa u lwela mbofholowo we wa vha u songo lelutshela vhunzhi ha vhathu. Zwi vhavhaho ndi uri shango la Afrika Tshipembe lo vha li sa zwi divhi uri ngomu shangoni hu na phondi yo vhandamelaho ye ya fhedza yo vhulaha Chris Hani we a vho do fhedza o kundelwa u vhone mbofholowa ye a i lwela.

- Mitaladzi 11–15: Murendi u ombedzela uri zwe Chris Hani a lovha a tshi khou lwela zwone zwa mbofholowo vhathu vha do dzulela u mu humbula ngazwo nahone vha do isa phanda nazwo vhunga hu na vhathu vhanzhi vhane vha pfesesa nndwa ya mbofholowo ye a vha a tshi khou lwela yone.
- Mitaladzi 16–20: Murendi u bvisela khagala uri Chris Hani o lingedza nga nungo dzothe u lwela mbofholowo, fhedzi zwi vhavhaho ndi uri lufu lwo mbo ita uri a sa vhone zwe a lwela, mbofholowo yo swika o no ri sia.

Magumo

Hezwi zwothe zwi khwathisedza uri nangoho maanda mahulu ha lelwi. A si vhothe vhane vha do la mitsheho ya nungo dzavho. Murendi o kona u shumisa mitaladzi/vese u bvisela khagala chungoho ha likumedzwa ili.

[10]

MBUDZISO YA 2: VHURENDI – MBUDZISO PFUFHI

HU TSHI KOVHIWA IFA – FR Mudau

- 2.1 'Ramilayo a kupula biko.' Izwi zwi sumbedza uri mushumo wa u kovha ifa a si u leluwaho ngauri arali muthu a vhuya a bva biko ndi tsumbo ya uri zwine a khou shuma/ita a zwo ngo leluwa.√√ (2)

- 2.2 Ndi khaesura/khoma. Murendi u khou thoma a awelanyana, a kona u bvela phanda na muhumbulo wo fhelelaho/u khwathisedza zwine a khou toda u amba zwone.

KANA

Ndi ndovhololo ya mibvumo. Ngauri hu khou dovholola mubvumo wa 'zw'
[Maraga l kha thodea/thekheniki na maraga l kha thikhedzo .] √√ (2)

- 2.3 Murendi u todou sumbedza uri ndaka ya mufu i nga ita uri vhathu vha i lwele lune vha nga fhedza nga u vhulahana.√√ (2)

- 2.4 Muhumbulo muhulwane ndi wa uri vhathu vha re na ndaka dzavho kha vha dzule vho ntwala uri musi vha tshi lovha i kovhiwe nga ndila-de hu u tinya khakhathi/nndwa dzine dza nga vha hone dza u lwela lenelo ifa/u kovhiwa ha ifa ndi mushumo u kondaho mitani.
[Kana zwinwevho zwi pfalaho.] √√ (2)

- 2.5 Ee, zwi a tendisea. Arali vhone vha ndaka vha sa dzula vho ntwala wili musi vha tshi lovha, malaifa a sala a tshi kovhana ifa nga ndila i si yavhudi, ha vuwa dzikhakhathi, nndwa, mavengo na u vhulahana, fhedzi arali hu na wili ndaka i kovhiwa zwavhudi ha sala hu na mulalo.

KANA

Hai, a zwi tendisei. Hu na hunzhi hune naho mufu o sia o riwala wili
malaifa a pfuka ndaela ya mufu a vho fhedza a tshi vho lwa nga tshao.

[Kana zwinwe-vho zwi pfalaho.]✓✓

(2)

[10]

MBUDZISO YA 3: VHURENDI – MBUDZISO PFUFHI

XUXUXU – AA Mphaga

- 3.1 Ndi lifanyisi.√ Mphogoli u a shushedza, xuxuxu tshawe ndi u disa matungu, u fhambanya vhathu lune a swika fhethu hune vhathu vha vha na mulalo u vusa khakhathi/ndi mulutanyi/Hu khou fanyisiwa mphogoli na muthu wa wa zwitshele/xuxuxu.√ (2)
- 3.2 Ndi rethoriki.√ Murendi u shumisa mbudziso i sa todi phindulo a tshi toda u khwathisedza uri xuxuxu ha na tshivhuya tshine a nga khodelwa tshone.√ (2)
- 3.3 Murendi u bvisela khagala uri xuxuxu ha na tshiphiri/u amba tshinwe na tshinwe.√√ (2)
- 3.4 Muhumbulo muhulwane ndi wa uri xuxuxu ndi mubva/muthu ane a sa tode u shuma/ha na tshivhuya/tshawe ndi u lutanya vhathu.√√ (2)
- 3.5 Ndi a ima nae. Xuxuxu arali a kaidzwa, a bva kha zwiito zwawe zwivhi zwi do thusa uri vhathu a vha tsha do lutanywa nga mafhungo awe a sa fhati. (2)

KANA

A thi imi nae. Muthu ha tei u kaidzwa nga u tou tumulwa milenzhe ngauri zwi lwa na ndayotewa ya shango, kha hu tou wanala inwe ndila ya u mu kaidza.

[Kana zwiinwevho zwi pfalaho.] √√

(2)
[10]

MBUDZISO YA 4: VHURENDI – MBUDZISO PFUFHI

ZWILA – BR Mafhege

- 4.1 Ndi lifanyisi.√ Murendi u toda u sumbedza uri a hu tshe na tshine tsha mu difhela/takadza/a hu tshe na tshivhuya vhutshiloni hawe.√ (2)
- 4.2 Ndi thounu ya fhasi ngauri murendi u sumbedza u pfa vhutungu/u sa takala,√ vhunga zwothe a tshi vho tou itelwa/maanda o fhela/u vho tou liswa/ha tsha kona nga ethe.√ (2)
- 4.3 Murendi u tama u ri vhudza uri o no vha muthu wa maduvha/ndi wa kale/o no hula/ndi mualuwa nahone o no vha tsini na u tuwa shangoni.√√ (2)

- 4.4 Muhumbulo muhulwane ndi wa uri u vha mualuwa a zwi takadzi lune murendi a vhuya a humbula uri arali zwi tshi konadzea Mudzimu o vha a tshi nga mu nea nungo ntswa a bebwe hafhu, fhedzi iyi ndi nyimele ine a sa kone u i shandukisa.√√ (2)
- 4.5 Ee, ndi a ima nae. Ano maduvha ho no dalesa mitambo minzhi i itaho uri vhaswa vha aluwe vho talifha na u bveledza vhukoni havho. (2)

KANA

Hai, a thi imi nae. Naho kale mitambo minzhi yo vha i siho, ho di vha na vhathu vho bvelelaho kha masia o fhambanaho.
[Kana zwiñwe-vho zwi pfalaho.] √√ (2)

[10]

NA

VHURENDI VHU SONGO RANDELWAHO/VHONWAHO (KHOMBEKHOMBE)

MBUDZISO YA 5: VHURENDI – MBUDZISO PFUFHI

RO TANGANA – AC Bvumbi

- 5.1 Nga iyi mitaladzi murendi u tama u bvisela khagala uri avha vhavhili vho ri u tangana vha mbo di funana.√√ (2)
- 5.2 Ipfi 'mazha' li sumbedza uri vhathu havha vhane vha khou funana vha humbula zwi no fana/vha ita zwi no fana khathihi.√√ (2)
- 5.3 Muhumbulo muhulwane ndi wa uri havha vhathu vha a funana, hothe vha vha vhe vhothe, vha ita zwithu zwi no fana, a hu na ane a nga vha fhandekanya. √√ (2)
- 5.4 Thouni ya nthi i sumbedzaho u takala/diphina√, ngauri u buletshedza ndila i takadzaho ine mufarisi wawe a mu tika ngayo musi e na ndala, dora, a tshi lwala na musi o dinalea.√ (2)
- 5.5 Ndi a ku takalela, ngauri ku sumbedza uri lufunofuno ndi mini, nahone arali vhathu vho vha vha tshi nga funana nga u rali, shango lo vha li tshi do vha lo lala. (2)

KANA

A thi ku takaleli. Murendi o nanisedza maanda a lufuno lune a zwi konadzei uri vhutshiloni, vhathu vha funane u swika kha tshikalo hetshi.
[Maraga 2 kha thikhedzo i pfalaho.] √√ (2)

[10]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA A: 30

KHETHEKANYO YA C: ZWIBVELEDZWA ZWA VHUDAVHIDZANI

Fhindulani mbudziso NTHIHI kha nḁa dzo newaho afho fhasi

3.1 MUVHIGO

Hu khou vhoneḁa mbalo ya u ḁihwala ha vhagudiswa vha vhasidzana afha tshikoloni tshine na dzhena khatsho i tshi khou gonya lu tatisaho. Inwi sa muḁwaleli wa khoro ya vhagudiswa ḁwalani muvhigo une na ḁo u ḁekedza ṽhohoyatshikolo nga ha nyete iyo.

[25]

3.2 ATHIKILI YA GURANḁDA

Vhugevhenga ho dina vḁdzulapo lwe vha kombetshedzea u dzhia mulayo vha u vhea zwaḁdani. Zwo ralo vho ḁo vḁlaha muthu we a vha a tshi khou humbulelwa na ḁzulela u pomokwa kha dandetande ḁa vhugevhenga hothe hune ha khou itea afho muvhunduni uyo. Inwi ḁwalani athikili ine na ḁo i ḁekedza vha guranḁda ya Nduvho.

[25]

3.3 INTHAVIYU

Inwi no vha muḁwe wa vhathu vhe vha vha na mashudumavhi a u kavhiwa nga tshitshili tsha Covid 19 . Naho zwo ralo, mashudumavhuya inwi no kona u tevhela ndaela dza madokotela na u ṽhonifha milayo ya u lwa na vḁuhali ha Covud 19, lune zwo ita uri ni fhole. ḁwalani inthaviyu ye na i fara na vhoramafhungo vha khasho ya SABC vhe vha pfa u fhola haḁu vha ni dalela uri ni tsivhudze lushaka.

[25]

3.4 RIVIYU

Vhuponi ha haḁu ho fḁatiwa zwifḁato zwa musalauno zwa mavhengeletserekaḁo. vharangaphaḁa vha maḁipala wapo vho ni humbela uri ni ite tsedzuluso/riviyu ḁwalani riviyu ine na i ḁekedza vharangaphanda vha ha maḁipala vḁapo nga ha zwifḁato izwo.

(2)

3.5 Ndi a ku takalela, ngauri ku sumbedza uri lufunofuno ndi mini, nahone arali vhathu vho vha vha tshi nga funana nga u rali, shango ḁo vha ḁi tshi ḁo vha ḁo lala.

KANA

A thi ku takaleli. Murendi o ḁaḁisedza maanda a lufuno lune a zwi konadzei uri vḁutshiloni, vhathu vḁa funane u swika kha tshikalo hetshi.
[Maraga 2 kha thikhedzo i pfalaho.] √√

(2)

[10]

NANDI NDI SHENGA?– NE Sigogo

MBUDZISO YA 6: NANDI NDI SHENGA?– MBUDZISO NDAPFU

KHA VHA DZHIELE NZHELE: Vha shumise adendamu iyi khathihi na rubriki i re mafhedziseloni.

Maraga dza mbuno: 15.

Maraga dza tshivhumbeo na luambo: 10.

Maraga dza tshivhumbeo na luambo dzi avhelwe nga ndila i tevhelaho:

- Tshivhumbeo: (Mathomo, mutumbu, magumo) – maraga dza 6
- Luambo: maraga 4 dzo avhelwa nga ndila hei:
 - Arali e kha khritheria 4–5 u wana maraga 4
 - Arali e kha khritheria 3 u wana maraga 3
 - Arali e kha khritheria 1–2 u wana maraga 2
- Izwi hu tou vha mutheo wa u tola/maka mbudziso iyi. Zwi tevhelaho kha zwi shumiswe sa tsumbandila/maga a u thusedza musu vha tshi tola/maka mbudziso iyi. Fhedzi-ha, kha vha tendele phindulo dzo fhambanaho, dza vhusiki nahone dzi tanaho kuhumbulele na kusengulusele kwa vhudzivha.
- Vhalingiwa vha nga nekeda tsumbo/vhupfiwa/mbuno dzo angalalaho vhukuma musu vha tshi tikedza makumedzwa/vhuimo/kuvhonele kwavho.
- Kha vha shumise rubriki i re mafhedziseloni musu vha tshi tola/maka mbudziso iyi.

Marangaphanda

Khudano ndi u hanedzana/fhambana ha mihumbulo zwine zwa bvelela kha vhabvumbedzwa kana mubvumbedzwa ene mune. Khudano yo khethekanywa nga zwipida zwivhili, ya nda na ya ngomu. Buguni iyi, munwali u shumisa vhaanewa vha langwaho nga nyimele, mvelele na kuhumbulele zwo fhambanaho u bveledza khudano.

Mbuno

- Ri wana khudano vhukati ha Vho-Madilaga na Vho-Luvhani. Vho-Madilaga vha semana na Vho-Luvhani vha tshi semanela uri vho vhifha muvhilini.
- Vho-Madilaga vha fhambana na Vho-Luvhani musu Vho-Luvhani vha tshi vha vhudza uri khonani yavho Vho-Tshianeo vha na nwana zwe zwa ita uri vha pwashe na khaphu i ndila ya u sumbedza u dinalea.

- Vho-Madilaga vha fhambana na Vho-Luvhani nga kuhumbulele kwa uri Vho-Luvhani vha tea u ngalangadza mihwalo/thumbu.
- Vho-Madilaga vha semiwa nga khaladzi avho Vho-Mainganye, vha tshi vha kaidzela u lwa havho na Vho-Luvhani.
- Vho-Madilaga vha gungulela Vho-Luvhani nga murahu ha musu niwana o bebwa e na liho lithihi vha tshi vha humbudza uri vhone vho vha vha sa tsha toda muniwe niwana. Nga mvelele vha tenda uri izwi ndi samba mutani.
- Vho-Madilaga vha fhambana na Vho-Luvhani musu vha tshi vha vhudzisa nga ha dzina la niwana. Vho-Madilaga vho semana vha ri vha khou itwa tshidahela nga Vho-Luvhani.
- Vho-Madilaga vha sema Vho-Luvhani vha tshi vha semela uri vha khou tana niwana wavho kha vhathu vha siviki.
- Vho-Ana vha semana na Vho-Luvhani vha tshi semanela zwe Muyanao niwana wavho a vha a tshi khou tama mpopi wa Tshifhiwa.
- Vho-Ana vha sema Vho-Madilaga vha tshi vha semanela zwibudzana zwe zwa vhulawa nga mmbwa dza Vho-Madilaga.
- Ho vha na khudano vhukati ha Vho-Ana na Vho-Mmboneni musu Vho-Mmboneni vha songo vha nea phindulo ya zwe vha vhudzisa uri ndi vhonnyi vhe vha vha vho da mudini wa Vho-Madilaga.
- Vhadzulapo vha shangoni la Tshandebvu vha tsikiwa nga khudano ya mvelele, ya sialala na ya musalauno, u swikela Vho-Nicholson vha tshi phulusa lushaka ulwu.

Magumo

Muniwali o kona u bveledza khudano yawe nga u shumisa nyimele na vhaanewa vho fhambanaho ngauri ri a kona u vhona u sa andana ha Vho-Madilaga na Vho-Luvhani, Vho-Luvhani na Vho-Ana, Vho-Mmboneni na Vho-Ana, Vho-Mainganye na Vho-Madilaga zwi tshi tou vha khagala.

[Kha vha tangedze mihumbulo yo fhambanaho, i tendiseaho naho yo fhambana na iyi.]

[25]

KANA

NANDI NDI SHENGA – NE Sigogo**MBUDZISO YA 7: NANDI NDI SHENGA – MBUDZISO PFUFHI**

- 7.1 Mafhungo aya a khunyeledza puloto ya mafhungo. Ri wana thasululo ya mbudziso/thaidzo ye ya simuwa u bva mathomoni ya uri Tshifhiwa ndi shenga, kana hai? Zwino zwi khagala uri nangoho a si shenga.
[Kana zwiñwe-vho zwi pfalaho.] √√ (2)
- 7.2 A bvukulula vhudipfi ha u takala.√Tshifhiwa u khou takalela uri samba le a vha o newa nga vhathu la uri ene u shenga lo fhela.√ (2)
- 7.3 Tshifhiwa u taniwa sa musidzana o vudaho/a si na mikalukalu/a re na vhukoni ha u amba/wa lufuno/a no hangwela vho mu khakhelaho.√ Ri pfa Tshifhiwa a tshi sumbedza lufuno na u hangwela khotsi awe vhe vha fhedza tshifhinga tshilapfu vha sa mu tangedzi. √
[Maraga 1 kha mvumbo, na 1 ya thikhedzo.] (2)
- 7.4 Mbudziso iyi i khwathisedza mafhungo e Vho-Nicholson vha vhuya vha a amba kha mutanganano wo rambiwaho nga vha siviki a u sumbedza uri Tshifhiwa naho o bebwa e na lino a si shenga/Zwi ri humbudza uri hangei murahu Vho-Ana vho ri shenga la luma muthu tshilonda tsha hone a tshi fholi, fhedzi Tshifhiwa ha ngo vhuya a luma muthu u swika bugu i tshi fhela.√√ (2)
- 7.5 Mafhungo aya o vha na thuthuwedzo ya u shandukisa kuhumbulele kwa Vho-Anna kwa uri vha tende uri Tshifhiwa nangoho a si shenga.√√ (2)
- 7.6 - Vho-Madilaga vho thoma u tangedza niwana wavho Tshifhiwa.
- Muta wo fhedza wo vholelana.
- Vengo le vhathu vha vha vhe nalo kha Tshifhiwa lo mbo di fhela vha vho mu tangedza.
[Mbuno MBILI dzi pfalaho.] √√ (2)
- 7.7 Nga murahu ha musi Vho-Madilaga vha songo tangedza Tshifhiwa, ro vha ro lavhelela uri musi a tshi bvelela vhutshiloni u do vha tanutshela, fhedzi o fhedza o vha tangedza na u vha farela/Ro vha ro humbula uri Vho- Luvhani nga murahu ha musi vho sia munna wavho Vho-Madilaga vha nga si tsha dovha vha dzula vhothe, fhedzi vho fhedza vho vholelana vha dzula vhothe/Ro vha ro humbula uri vhathu vha shango la Tshandebvu vha nga si vuwe vho tangedza Tshifhiwa sa niwana o fhelelaho, fhedzi nga murahu ha zwothe vho do shanduka vha mu tangedza.
[Maraga 2 kha muhumbulo u pfalaho.]√√ (2)

- 7.8 Ndivho ndi ya uri arali riwana a bebwa e na liño a zwi ambi uri ndi shenga/muholefali, nahone a zwi iti uri a si bvelele vhutshiloni.✓ Tshifhiwa we a bebwa e na liño o fhedza o bvelela nge a phasa pfunzo dzawe dza ntha a wana na mushumo wavhudi wa vhuinzhiniara. ✓✓ (3)
- 7.9 - Vho-Luvhani vho fhedza vho farwa nga vhulwadze ha mutsiko wa muhumbulo/malofha.
 - Zwo ita uri Vho-Luvhani vha tuwe hayani vhusiku vha songo onesa.
 - Vho-Luvhani vho fhedza vho beba nga muaro.
 - Vho-Luvhani na Vho-Madilanga vho vha vha tshi vho dzulela u semana.
 [Zwiraru fhedzi zwi pfalaho.] ✓✓✓ (3)
- 7.10 A zwo ngo tea.
 - Muthu ha tei u didinela mafhungo a sa mu kwami.
 - Muthu u tea u ya fhethu musi o rambiwa ngauri zwa sa ralo u do fhedza nga u niwa nga thoni.

KANA

Zwo tea.

- U bebwa ha riwana e na liño a zwi anzeli u itea, ngauralo vhathu vha a takalela u vhona na u divha vhunga khavho tshi tshi nga tshimangadzo.
 - Zwithu zwine zwa andadziwa kha radio zwi ita uri vhathu vha vhe na dzangalelo la u toda u vhona na u nyanyulea nga ndila dzo fhambanaho.
 [Zwivhili fhedzi zwi pfalaho.] ✓✓ (2)
- 7.11 - Ndo vha ndi tshi nga mu hambela pfarelo.
 - Ndo vha ndi tshi nga eletshedza vhaiwe vhabebi uri vha tea u tikedza mita yavho musi i kha nyimele i si yavhudi.
 - Ndo vha ndi tshi do hambela thuso u bva kha vhashumelavhapo/ vhafunzi uri vha ri thuse kha u vhuedzedza zwe ra vha ri zwone.
 [Zwiraru fhedzi zwi tendiseaho.] ✓✓✓ (3)

[25]

KANA

ISHA LA MITODZI – NE Phaswana

MBUDZISO YA 8: ISHA LA MITODZI – MBUDZISO NDAPFU

KHA VHA DZHIELE NZHELE: Vha shumise adendamu iyi khathihi na rubriki i re mafhedziseloni.

Maraga dza mbuno: 15.

Maraga dza tshivhumbeo na luambo: 10.

Maraga dza tshivhumbeo na luambo dzi avhelwe nga ndila i tevhelaho:

- Tshivhumbeo: (Mathomo, mutumbu, magumo) – maraga dza 6
- Luambo: maraga 4 dzo avhelwa nga ndila hei:
 - Arali e kha khritheria 4–5 u wana maraga 4
 - Arali e kha khritheria 3 u wana maraga 3
 - Arali e kha khritheria 1–2 u wana maraga 2
- Izwi hu tou vha mutheo wa u tola/maka mbudziso iyi. Zwi tevhelaho kha zwi shumiswe sa tsumbandila/maga a u thusedza mus i vha tshi tola/maka mbudziso iyi.
- Fhedzi-ha, kha vha tendele phindulo dzo fhambanaho, dza vhusiki nahone dzi tanaho kuhumbulele na kusengulusele kwa vhudzivha.
- Vhalingiwa vha nga nekeda tsumbo/vhupfiwa/mbuno dzo angalalaho vhukuma mus i vha tshi tikedza makumedzwa/vhuimo/kuvhonele kwavho.
- Kha vha shumise rubriki i re mafhedziseloni mus i vha tshi tola/maka mbudziso iyi.

Marangaphanda

Khudano ndi u hanedzana/fhambana ha mihumbulo zwine zwa bvelela kha vhabvumbedzwa kana mubvumbedzwa ene mune. Khudano yo khethekanywa nga zwipida zwivhili, ya nda na ya ngomu. Buguni iyi, munwali u shumisa vhaanewa vha langwaho nga nyimele, mvelele na kuhumbulele zwo fhambanaho u bveledza khudano.

Mbuno

- Ho vha na khudano vhukati ha Maria na mme awe Vho-Denga mus i vha tshi khou mu kaidzela mafhungo e vha a pfa a uri u khou funana na Vho-Loshani ngeno e na muthannga wawe Aifheli.
- Maria u vha na khudano ya nga ngomu lwe a vhuya a tou lila a tshi sumbedza u pfa vhutungu ha u zwifhela muthannga wawe wa u luga Aifheli zwauri thumbu ndi yawe ngeno zwi si zwone.
- Maria u fhambana na Aifheli zwi tshi da kha uri ndi nnyi ane a do dzudzanya munyanya. Aifheli u khou toda munyanya u tshi dzudzanywa nga Vho-Loshani na Vho-Josephine ngeno Maria a sa khou zwi takalela.
- Aifheli u kudana na lushaka lwa hawe ngauri ene u khou funa Vho-Loshani vha tshi vha nendila ngeno mashaka a sa zwi pfesesi vhunga vho no pfa lusevhedi.

- Maria u fhambana na Aifheli zwi tshi da kha uri munyanya u tea u vha hone nga murahu ha tshifhinga tshingafhani. Maria u khou toda vha tshi tshata nga murahu ha minwedzi mivhili ngeno Aifheli a tshi toda vha tshi tshata nga murahu ha minwedzi mitanu.
- Maria o vha na khudano ya nga ngomu ye a vhona vhulenda ha munna wawe lwe a vho delwa nga mihumbulo i hanedzanaho ya uri a phule tshiphiri kana a litshe, a vho fhedza o zwi thupha nge a shavha uri zwi nga lutanya Vho-Loshani na Aifheli/Shango li do ri mini?/Aifheli u do mu farela naa?
- Vho-Maduka vha fhambana na mukegulu wavho Vho-Denga lwe vha vhuya vha tou semana vha tshi lwela mafhungo a uri tshelede ya lumalo a vho ngo i vhona.
- Maria u fhambana na Aifheli nga mafhungo a vhudzulo. Maria u toda vha tshi pfulutshela Thohoyandou ngeno Aifheli a sa todi u pfuluwa a na muhumbuo wa u todou bveledza vhupo ha hawe.
- Vho-Loshani na Vho-Maria vha liwa nga mutsiko wa khudano ya ngomu nge vha tulela shango nga samba la musi vhana vha dzofha vha tshi malana.

Magumo

Muniwali o kona u bveledza khudano yawe nga u shumisa nyimele na vhaanewa vho fhambanaho ngauri ri a kona u vhona u sa andana ha Vho-Loshani na Maria, Aifheli na Maria, Vho-Maduka na Vho-Denga, Aifheli na lushaka lwa hawe zwi tshi tou vha khagala.

[Kha vha tangedze mihumbulo yo fhambanaho, i tendiseaho naho yo fhambana na iyi.]

[25]

KANA

MBUDZISO YA 9: ISHA LA MITODZI – MBUDZISO PFUFHI

- 9.1 Mafhungo aya a ri swikisa kha tshipida tsha puloto tsha mathakheni hune tshiphiri/tshitshimbili tsha phulea.√ Afha ri pfa mafhungo o vhifha tshothe, Rotondwa na Musatondwa vho tshinyana, Vho-Maria vha bula tshiphiri nga u tou nwaleta vhurifhi munna wavho vha tshi mu vhudza uri Rotondwa a si nwana wavho, ndi wa Vho-Loshani.√ (2)
- 9.2 A bvukulula vhudipfi ha u pfa vhutungu/vhaisala.√ Rotondwa u khou vhaiswa nga fhungo la uri mufunwa wawe Musatondwa o vhifhaho muvhilini nga nwana wawe u wanulusa uri ndi khaladzi awe wa dzofha.√ (2)
- 9.3 Maria u taniwa sa mufumakadzi a sa fulufhedzei/wa mazwifhi/a re na tshiphiri/ndi muniwe wa vhaanewa vhahulwane.√ Maria u vho sala a tshi bula tshiphiri tsha uri Rotondwa ndi nwana wa Vho-Loshani mafhungo o no vhifha vhana vho no tshinyana ngeno o litsha u zwi amba kale.√ (2)
- 9.4 Mbudziso iyi i bvukulula uri tshiphiri tshe tsha itwa nga Vho-Loshani na Maria vhe na mihumbulo wa uri a tshi nga divhei;√ vho pomoka uri thumbu ya Maria ndi ya Aifheli hu u shavha u dzhena khakhathini, fhedzi tsha fhedza tsho bvela khagala.√ (2)
- 9.5 Ro vha ri tshi humbula uri Musatondwa u do kona u kondelala mutsiko wa iyi thaidzo, fhedzi o do balelwa a vho fhedza nga u pandamedza zwisusu.√√ (2)
- 9.6 - U dzulelana ha dzikhonani zwo tutuwedza uri vha funane.
- Zwo ita uri vhana vha khoti vha fhedze nga u malana.
- Sa Vhavenda, vho vhona vho ita vhudzi vhu sa tangedzei kha lushaka.
[ZWIVHILI fhedzi zwi pfalaho.] √√ (2)

9.7 Nga murahu ha musu Maria o no n̄walela lun̄walo Aifheli lwa u mu vhudza uri Rotondwa a si n̄wana wawe, ro vha ro lavhelela uri Aifheli u do halifhela mufumakadzi wawe a fhedza nga u mu tala, fhedzi a zwo ngo tsha ralo vhunga o fhedza nga u mu farela vha dovha vha dzula vhothe.√√ (2)

9.8 Ndivho ndi ya uri vhatu kha vha thanyele khonani mmbi dzine dza diita u nga dzi a u funa ngeno zwi si zwone. Vho-Loshani vho vha vha tshi diita u nga vha funa Aifheli ngeno vha tshi funana na musidzana wawe Maria we a vha a tshi khou yo malana nae.

KANA

A hu na zwithu zwine vhatu vha nga zwi ita vho dzumbama zwa fhedza zwi si wanale. Vho-Loshani na Maria vho vha vho humbula uri mafhungo avho a u tshinyana na u pometschedza Aifheli mihwalo a zwi nga wanali, fhedzi zwo fhedza zwo bvela khagala.

[Maraga 1 kha ndivho, maraga 2 dza thikhedzo.] √√√ (3)

9.9 - Maria o fhedza o farwa nga vhulwadze.
 - O fhedza o wa nga u humbulesa.
 - O vha a si tsha shuma mishumo i no lemela.
 - Ho ngo tsha diphina nga vhuhadzi hawe.
 [ZWIRARU fhedzi zwi pfalaho.] √√√ (3)

9.10 A zwo ngo tea.
 - A zwo ngo tea ngauri ndi vhana vha khotsi.
 - Mvelele a i tendi uri vhana vha khotsi/dzofha lithihi vha malane.
 - Vhabebi vhavho a vha andani nazwo/tanganedzi.
 Zwo tea.
 -Vho vha vha tshi khou funana. (2)
 -Vho vha vho no vha na n̄wana.
 [Mbuno MBILI dzi pfalaho. Arali mulingiwa a disa kuhumbulele ku hanedzaho izwi, vhatoli kha vha zwi sedzuluse.] √√

9.11 - Ndo vha ndi tshi do farela Maria ra isa phanda na vhutshilo.
 - Ndo vha ndi tshi do vhidza vha mutwa wa ha Loshani uri ri lugise mafhungo ri pfumedzane.
 - Ndo vha ndi tshi do vhudza vha lushaka lwa Maria uri vha mu kaidze.
 - Ndo vha ndi tshi do toda thuso/ngeletshedzo kha vhadivhi vha zwa muhumbulo.
 [ZWIRARU fhedzi zwi pfalaho.] √√√ (3)
 [25]

KANA

MBUDZISO YA 10: FOLUKUŁOO – MBUDZISO NDAPFU

KHUVHANGANYO YA FOLUKUŁOO – RV Tshikovhi

KHA VHA DZHIELE NZHELE: Vha shumise adendamu iyi khathihi na rubriki i re mafhedziseloni.

Maraga dza mbuno: 15.

Maraga dza tshivhumbeo na luambo: 10.

Maraga dza tshivhumbeo na luambo dzi avhelwe nga ndila i tevhelaho:

- Tshivhumbeo: (Mathomo, mutumbu, magumo) – maraga dza 6
- Luambo: maraga 4 dzo avhelwa nga ndila hei:
 - Arali e kha khritheria 4–5 u wana maraga 4
 - Arali e kha khritheria 3 u wana maraga 3
 - Arali e kha khritheria 1–2 u wana maraga 2
- Izwi hu tou vha mutheo wa u tola/maka mbudziso iyi. Zwi tevhelaho kha zwi shumiswe sa tsumbandila/maga a u thusedza musi vha tshi tola/maka mbudziso iyi.
- Fhedzi-ha, kha vha tendele phindulo dzo fhambanaho, dza vhusiki nahone dzi tanaho kuhumbulele na kusengulusele kwa vhudzivha.
- Vhalingiwa vha nga nkedza tsumbo/vhupfiwa/mbuno dzo angalalaho vhukuma musi vha tshi tikedza makumedzwa/vhuimo/kuvhonele kwavho.
- Kha vha shumise rubriki i re mafhedziseloni musi vha tshi tola/maka mbudziso iyi.

ADENDAMU

Marangaphanda

Khudano ndi u hanedzana/fhambana ha mihumbulo zwine zwa bvelela kha vhabvumbedzwa kana mubvumbedzwa ene mune. Khudano yo khethekanywa nga zwipida zwivhili, ya nda na ya ngomu. Buguni iyi, munwali u shumisa vhaanewa vha langwaho nga nyimele, mvelele na kuhumbulele zwo fhambanaho u bveledza khudano.

Mbuno

- Nga lungano lwa **Vhana vha u sa pfa**, munwali u tana khudano vhukati ha mutukana na musidzana musi avha vhavhili vho swika fhala he ndila dza fhandekana, hune ha vha na inwe tsekene na ndenya. Afho ndi he vha thoma u hanedzana, lune izwi zwi ri tanela khudano ya nga nda. Musidzana a ri ri tuwa nga tsekene, mutukana a ri hai ri tuwa nga ndenya. Ho mbo di balelwa uyu wa tsekene vha fhedza vho tuwa nga ndenya.

- Muniwali u dovha hafhu a ri tanela khudano vhukati ha phukha na vhana. Izwi ri zwi vhona musi phukha dzi tshi vho toda u la avho vhana, vha vho tou lamukiswa nga muvhuda.
- Muniwali u dovha hafhu a ri nea khudano vhukati ha phukha na muvhuda. Izwi ri zwi vhona musi buse lo no fhela dzi tshi vhona vha vha vathu vha siho dza fara muvhuda dzi tshi ri dzi u vhulahe ngauri ndi wone wo dzi dzivhisaho u la vathu wa ri hu lidziwe mbila.
- Khudano iyi i tshi aluwa, muvhuda wo do humbela u fhira u tshi ya afho hune wa tea u vhulahlwa hone. Muvhuda wo mbo di thoma u shavha wo livha hayani, phukha dza u vhimedza, wa dzhena mulindini na dzone dza dzhena dzothe. Mathina ula mulindi wo vha wo sekana phanda, muvhuda wo mbo di bva wa gonya muri, phukha dzo no fhelela wa tsa wa fukedza fha he phukha dzothe dza dzhena ngaho.
- Phukha dzothe dzo mbo di fela ngomu mulindini, muvhuda wa takala wa ri wo thusa khaladzi na khaladzi wa dovha wa thusa na wone une.

Tshikhodo tsha Thovhele Vho Ratshimphi Phiriphiri Tshivhase.

- Murendi u tana khudano ya Thovhele Vho-Ratshimphi Phiriphiri na dziwe tshaka, he Thovhele a vhulaha na u vha isa vha we vathu.
- Thovhele Vho-Ratshimphi Phiriphiri vha tanwa vhe muthu we a fhisa midi ya vha we vathu nga musi wa nndwa.
- Thovhele Vho-Ratshimphi Phiriphiri u vhonadza vhuhali hawe kha dziwe tshaka na musi o edela.
- Thovhele Vho-Ratshimphi Phiriphiri u divhelwa u lwa o ditsiredza nga muri wa muhataha.
- **Tshikhodo tsha Thovhele Vho-Ratshimphi Phiriphiri Tshivhase** tshi tana khudano fhedzi vhunga tshi tshi amba nndwa ya vha ha Tshivhase na vha we vathu vhe vha vha vha tshi khou dzhilelwa shango na midi yavho.

Magumo

Muniwali o kona u shumisa lungano na tshirendo tsha sialala u bvisela khagala khudano. Muniwali u shumisa nyimele na vhaanewa vho fhambanaho ngauri ri a kona u vhona u sa andana ha vhana, muvhuda na phukha, ngeno kha tshikhodo hu na u sa andana vhukati ha Thovhele Vho-Ratshimphi phiriphiri Tshivhase na vha we vathu vha si vha lushaka lwa hawe zwi tshi tou vha khagala.

[Kha vha tangedze mihumbulo yo fhambanaho, i tendiseaho naho yo fhambana na iyi.]

[25]

MBUDZISO YA 11: *KHUVHANGANYO YA FOLUKULO* – RV Tshikovi

- 11.1 Ndi lungano lwa phukha/febulu. √ Vhaanewa vha hone ndi phukha. √ (2)
- 11.2 Vhamusanda Vho-Ndou vho dzhia tsheo ya uri tshinanga itsho ndi tsha muvhuda ngauri vho vhona u wone u konaho u lidza zwavhudi tshithu itsho. √√ (2)
- 11.3 Tshi vhangaho khudano vhukati ha muvhuda na mapfene ndi tshinanga tshine tshi tshi lidzwa ha dzheniswa dzina la mapfene o vhulahlwaho khonani yao. √√ (2)
- 11.4 Mafhungo a lungano ulu a tana mapfene sa vhaanewa vhane vha funana/ vha mbiti/vha a zwifha/vha songo talifhaho.
[ZWIVHILI fhedzi zwi tendiseaho.] √√ (2)
- 11.5 U farwa ha muvhuda nga mapfene zwo tutuwedza magumo a lishandi kha lungano ulu ngauri a wo ngo tsha vhone mulandu sa zwe zwa vha zwo lavhelelwa nga mapfene. √√ (2)
- 11.6 Muanetsheli u tama ri tshi guda uri ri fanela u thanyela vhathu vhane vha nga ri fhura, vho shumisa vhutali havho. Kha mafhungo a lungano ulwu, muvhuda wo fhura pfene wa li bika, wa fhedza wa li la.
[Maraga 1 kha pfunzo, na 2 kha thikhedzo.] √√√ (3)
- 11.7 Ee/Ndi a li pfela vhutungu.
- Lo fhetiwa nga khonani ya vhumbulu (muvhuda).
- Lo vha li songo tshinya tshithu.
- Lo tou shumisiwa/tambudziwa nge la shaya vhutali.

KANA

Hai/A thi li pfeli vhutungu.

- Muthu ndi a thanya, khonani a i thembiwi.
 - Lo vha li songo fanela u vhuzelela bodoni lwa vuvhili.
- [ZWIVHILI fhedzi zwi pfalaho.] √√ (2)

- 11.8 Murendi u toda u sumbedza uri Vhatavhatsindi vha Thengwe vha nga u vhaisa vho dzumbama/vho dzula na iwe. √√ (2)
- 11.9 Ndi khaesura, √ ngauri hu na khoma i disaho u awelanyana ha dovha ha bvelwa phanda na u renda.√/Ndi ndovhololo ya ipfi (ive),√ murendi u khwathisedza vuvha/ndeme ya zwine zwa khou ambiwa nga mutaladzi/vese iyo nga u dovholola ipfi ive. √ (2)

- 11.10 Muhumbulo muhulwane une murendi a tama u u sumbedza ndi wa uri Vhatavhatsindi vha Thengwe ndi vhone vhathu vhe vha wanala nga dzinwe tshaka vhe vhadzulapo vha shamgo la Venda/Ndi vhone vhadzulapo vha u ranga/thoma vha Venda.√√ (2)
- 11.11 Mutaladzi/Vese ya 13 i ri disela tshifanyiso muhumbuloni tsha uri Vhatavhatsindi vha Thengwe a si vhathu vha mivhango, tshavho vha funa zwa u lima fhedzi. √√ (2)
- 11.12 Ee/Ndi a tendelana na na kuvhonele kwa murendi ku re kha tshitanza tsha 4, ngauri murendi u sumbedza Vhatavhatsindi vha Thengwe vhe vhathu vhane vha ita zwithu zwavho nga vhuronwane, nahone nga vhudimisi.

KANA

Hai/A thi tendelani nae, ngauri hu di vha na zwine vhathu vha Thengwe vha si ite zwithu nga ngona/a zwi tendisei uri muthu a vhee suzwa la thanga o ima fhasi nga milenzhe.

[Maraga 2 kha mbuno i pfalaho.] √√

(2)
[25]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA B: 25

KHETHEKANYO YA C: DIRAMA

U LEMA HU FHIRA U LOTSHELWA – IP Demana

MBUDZISO YA 12: *U LEMA HU FHIRA U LOTSHELWA* – MBUDZISO NDAPFU

KHA VHA DZHIELE NZHELE: Vha shumise adendamu iyi khathihi na rubriki i re mafhedziseloni.

Maraga dza mbuno: 15.

Maraga dza tshivhumbeo na luambo: 10.

Maraga dza tshivhumbeo na luambo dzi avhelwe nga ndila i tevhelaho:

- Tshivhumbeo: (Mathomo, mutumbu, magumo) – maraga dza 6
- Luambo: maraga 4 dzo avhelwa nga ndila hei:
 - Arali e kha khritheria 4–5 u wana maraga 4
 - Arali e kha khritheria 3 u wana maraga 3
 - Arali e kha khritheria 1–2 u wana maraga 2
- Izwi hu tou vha mutheo wa u tola/maka mbudziso iyi. Zwi tevhelaho kha zwi shumiswe sa tsumbandila/maga a u thusedza musi vha tshi tola/maka mbudziso iyi.
- Fhedzi-ha, kha vha tendele phindulo dzo fhambanaho, dza vhusiki nahone dzi tanaho kuhumbulele na kusengulusele kwa vhudzivha.
- Vhalingiwa vha nga nekedza tsumbo/vhupfiwa/mbuno dzo angalalaho vhukuma musi vha tshi tikedza makumedzwa/vhuimo/kuvhonele kwavho.
- Kha vha shumise rubriki i re mafhedziseloni musi vha tshi tola/maka mbudziso iyi.

ADENDAMU

Marangaphanda

Thero ndi muhumbulo muhulwane wa bugu une ra u wana u bva mathomoni a bugu u swika i tshi fhela. Ndi zwine muñwali a toda vhavhali vha tshi divha/guda zwone nga mafhungo a dirama yawe. Muñwali a nga laya kana a tsivhudza vhavhali hu na zwine a sola/sasaladza kha kutshilele kwavho. Vhaanewa ndi vhatambi vhane muñwali a vha shumisa u bvedza mafhungo a dirama yawe. Kha dirama iyi muñwali u shumisa Vho-Mariṭa na nṱwana Mashudu u bvedza muhumbulo muhulwane wa u tsivhudza vhana na vhabebi kha ndila mmbi ine ya fhedza yo wedza vhathu khomboni.

Mbuno

- Muniwali u sasaladza Vho-Marita sa mubebi o lemaho niwana lwo kalulaho zwine zwa si fhate vhumatshelo ha niwana.
- Vha sinyutshela munna wavho Vho-Nefefe musi vha tshi kaidza Mashudu musi o khakha na musi a tshi vhuya vhusiku.
- Vho-Marita vha shuma mishumo yotha ya hayani ngeno Mashudu o dzula a sa iti tshithu. Tshine a dzulela tshone ndi u pennda nala dzawe. Hezwi muniwali u a zwi sola vhunga zwi tshi ita uri niwana a aluwe a si na vhudifhinduleli.
- Khaladzi awe Khwathisani a tshi lingedza u kaidza mme awe vha a mu imelela vha dovha hafhu vha sema na ene Khwathisani.
- Vho-Marita vha tutuwedza Mashudu uri a ite zwa vhatukana ngeno vha sa mu tutuwedzi uri a ite zwa tshikolo. Afha ri zwi vhona musi Vho-Ludwevha mudededzi wawe vha tshi mu kaidzela u sa ita mishumo ya tshikolo, vhona sa mubebi madzuloni a uri vha thusane na mudededzi vha vha yela tshikoloni vha vha semekanya. Muniwali u sasaladza kutshilele hokwu na u kaidza vhabebi.
- Vha bvela phanda na u lema niwana wavho Mashudu hune vha ita na u sasaladza Vho-Nefefe na Khwathisani nga u vha vhudza uri a vha mu funi vha a mu vhenga.
- Vha dovha hafhu vha mu tutuwedza uri arali muthannga ane a funana nae a tshi ita zwi sa divhalei a mu litshe a fune muniwe, zwithu zwine zwa solisea kha mubebi.
- U lema havho Mashudu zwo ita uri a vhona u nga pfunzo a si ya vhuhogwa kha vhutshilo hawe. Izwi ri zwi vhona musi a tshi diimelela kha khonani yawe Mulalo a tshi ri a si pfunzo fhedzi ine ya ita uri muthu a diphine kana a bvelele vhutshiloni. U kanganyedza na Tshibio musi a tshi amba nga ha vhuhogwa ha pfunzo. Hezwi ndi tsatsaladzo yo livhiswaho kha vhana vha vhasidzana.
- Maitele aya a Vho-Marita a u dzulela u lema Mashudu o ita uri a fhedze o vha shandukela na u vha semekanya a tshi ri ndi vhona vho mu pengisaho.
- Mashudu u fhedza nga u litsha tshikolo a vho tahela Tsaniwani a re na musadzi wawe ngei tshikhuwani.
- Vho-Marita a zwo ngo tsha vha tshimbilela ngauri vho fhedza vho divhulaha.
- Mashudu ene o do thulwa nga goloi henengei tshikhuwani a tshi khou shavha u thaviwa nga lufhanga nga mufumakadzi wa Tsaniwani he a fhedza o lovha.

Magumo

Muniwali wa dirama iyi o kona u bvedza thero ya tsatsaladzo (sathaya) nga u shumisa Vho-Marita na Mashudu kha u eletshedza vhabebi uri vha aluse vhana nga ndila yone, ngeno na vhona vhana vha tshi tea u dzhia vhudifhinduleli ha vhumatshelo havho.

[25]

U LEMA HU FHIRA U LOTSHELWA – IP Demana**MBUDZISO YA 13: U LEMA HU FHIRA U LOTSHELWA – MBUDZISO PFUFHI**

- 13.1 - Heleni u tanwa sa mufumakadzi a sa thonifhi munna wawe.
 - U tanwa sa muthu ane a imela mafhungo awe/mufumakadzi wa vhuhali.
 - U olwa sa muthu ane a sa shumise muhumbulo wawe/ane a tou tshutshudziwa.
 - U tanwa sa mufumakadzi wa ligevhenga la kholekhole/la u shushedza.
 - U sumba e muthu a no ofha.
 [ZWIVHILI fhedzi zwi pfalaho.]√√ (2)
- 13.2 Tsho vhangaho khudano ndi musi Heleni o wanulusa uri Tsaniwani o vhuya na muwe musadzi ngeno ene a hone nahone a sa divhi tshithu, izwi zwo do sinyusa Heleni ha mbo vuwa khakhathi na dzitsemano.√√ (2)
- 13.3 U dzumbulula mudzedze wa tshifhinga tsha zwino/musalaunov hune vhafumakadzi vha vho vha na ndugelo ya u tenda kana u hana arali munna a tshi todou mala muwe musadzi/vhafumakadzi vha tshi lwa na nga dziphangana na u thulwa nga goloi ha Mashudu.√ (2)
- 13.4 U ya ha Tsaniwani Venda zwo ita uri a tangane na Mashudu lwe a vho mu ambisa a tuwa nae tshikhuwani zwe zwa fhedza zwo mu vhulahisa. √√ (2)
- 13.5 Tsaniwani ndi muthu a sa fhulufhedzei/wa mazwifhi,√ ngeno Vho-Managa vha tshi toda muthu ane a amba ngoho nahone a no funa hu tshi tshimbidzwa zwithu nga ngona. √ (2)
- 13.6 - Vhana kha vha litshe zwa vhubadaba vha dzhene tshikolo.
 - Vhana kha vha thonifhe vhabebi vhavho.
 - Vhana, nga maanda vha vhasidzana, kha vha litshe zwa u didzhenisa kha zwa lufuno vha tshe vhatuku.
 [ZWIRARU fhedzi zwi pfalaho.]√√√ (3)
- 13.7 Zwo ita uri Heleni a fhedze o dzhena khakhathini nge a vho fhedza o gidimedza Mashudu nga lufhanga a vho tshaiswa nga goloi a mbo di lovhela heneffho/Zwo ita uri Sara a fhedze o dzhena khakhathini nge a vhulahisa Mashudu nga khombo ya goloi musi a tshi khou pandamedzwa nga Heleni we a vha o mu farela lufhanga. √√ (2)
- 13.8 Zwe Mashudu a tangana nazwo zwi ri humbudza muloro we mme awe Vho-Mariya vha lora musi a tshi khou thavhekanyiswa nga lufhanga a lovha, zwe zwa fhedza zwo itea ngei makhuwani musi a tshi thulwa nga goloi.√√ (2)

- 13.9 Kuambele kwa Mashudu ku bvukulula vhudipfi ha muthu o hanganeaho, ane a vho disola nga mulandu wa u sa pfa. U vho zwi vhona zwino uri ndila ye a fara a si yone vhunga i tshi vho mu livhisa khomboni/lufuni.
[Maraga 1 ya vhudipfi na 2 dza thikhedzo] √√√ (3)
- 13.10 Ee/Ndi a tendelana nae.
- Ngauri o vha a sa zwi divhi zwauri Tsaniwani u na musadzi.
 - Ngauri a hu na musidzana a sa todi u malwa.
 - Muthu muñwe na muñwe u a fhurwa vhutshiloni.

KANA

- Hai/A thi tendelani nae.
- Ngauri a hu na muthu o takalaho ane a sokou tahela muthu a sa athu u mu divha a mu fhedza.
 - Ngauri na ene muñe ha pfuki vha marukhu u funa munna muñwe na muñwe ane a tangana nae.
 - Ngauri o vha o tea o thoma a lindela Tsaniwani a tshi thoma a didivhadza kha vhabebi vhawe.
- [ZWIVHILI fhedzi zwi pfalaho.] √√ (2)
- 13.11
- Ndo vha ndi tshi do mu tanganedza sa mufumakadzi wa vuvhili.
 - Ndo vha ndi tshi do vhidza vhathu vhahulwane uri vha de vha tandulule thaidzo ine nda vha nayo.
 - Ndo vha ndi tshi do tala Tsaniwani nda humela hayani ha hashu.
 - Ndo vha ndi tshi do ya kha vhashumelavhapo uri vha de vha ri thuse u tandulula thaidzo.
- [ZWIRARU fhedzi zwi pfalaho.] √√√ (3)
- [25]

TSHILWAVHUSIKU – TT Mudau

MBUDZISO YA 14: TSHILWAVHUSIKU – MBUDZISO NDAPFU

KHA VHA DZHIELE NZHELE: Vha shumise adendamu iyi khathihi na rubriki i re mafhedziseloni.

Maraga dza mbuno: 15.

Maraga dza tshivhumbeo na luambo: 10.

Maraga dza tshivhumbeo na luambo dzi avhelwe nga ndila i tevhelaho:

- Tshivhumbeo: (Mathomo, mutumbu, magumo) – maraga dza 6
- Luambo: maraga 4 dzo avhelwa nga ndila hei:
 - Arali e kha khritheria 4–5 u wana maraga 4
 - Arali e kha khritheria 3 u wana maraga 3
 - Arali e kha khritheria 1–2 u wana maraga 2
- Izwi hu tou vha mutheo wa u tola/maka mbudziso iyi. Zwi tevhelaho kha zwi shumiswe sa tsumbandila/maga a u thusedza musi vha tshi tola/maka mbudziso iyi.
- Fhedzi-ha, kha vha tendele phindulo dzo fhambanaho, dza vhusiki nahone dzi tanaho kuhumbulele na kusengulusele kwa vhudzivha.
- Vhalingiwa vha nga nkedza tsumbo/vhupfiwa/mbuno dzo angalalaho vhukuma musi vha tshi tikedza makumedzwa/vhuimo/kuvhonele kwavho.
- Kha vha shumise rubriki i re mafhedziseloni musi vha tshi tola/maka mbudziso iyi.

ADENDAMU

Marangaphanda

Thero ndi muhumbulo muhulwane wa bugu une ra u wana u bva mathomoni a bugu u swika i tshi fhela. Ndi zwine muṇwali a toḁa vhavhali vha tshi divha/guda zwone nga mafhungo a dirama yawe. Muṇwali a nga laya kana a tsivhudza vhavhali nga kutshilele. Vhaanewa ndi vhatambi vhane muṇwali a vha shumisa u bveledza mafhungo a dirama yawe. Kha dirama iyi muṇwali o shumisa Maforotereke u bveledza muhumbulo muhulwane wa u tsivhudza vhavhali uri musi muthu o swielelwa u tea u thonifha vhathu vho mu swielelaho na u thonifha mulanga we a vhofha navho.

Mbuno

- Diramani iyi Maforotereke vha swika Swongozwi ha Khosi Thovhele Tshilwavhusiku vha humbela u swielelwa lwa tshifhinganyana sa musi vha vhafhiri vha gondo.
- Maforotereke a vha fhulufhedzei. Izwi ri zwi vhona musi vha tshi vho daratela shango line li si vhe lavho le vha tou swielelwa ngeno vha songo wana thendelo kha vhaṇe vha shango. Muṇwali u sasaladza maitele mavhi a u dzhia tshithu u songo newa.

- Vha na tshituhu. Vha rwa Mphelekedzeni riwana wa khaladzi a Vho-Lumbule nga tshimebi vha tshi mu rwela uri o sera darata. Vhane vha shango vha hanelwa u sera darata nga vhone Maforotereke zwine zwi vho fhedza zwi tshi khou vha isa vhadzulapo vhane vha vho disola nga tsheo ye vha dzhia ya u swielela vhueni he ha dovha ha vha dzhiela shango. Hezwi muirwali u vhona zwo khakhea vhunga zwi tshi nga vusa dzinndwa na mabulayo.
- Maforotereke vha langana u vhea phuphu ine ya do vha tshiga kha lushaka lu daho. Vha ita na u digana uri vhone a vha tsha fhirela phanda. Vha ita na u difhura musi vha tshi ri shango vho tou li renga a vho ngo tswela muthu. Mazwifhi haya ndi o vhfihaho vhukuma.
- Vhathu vharema a vha dzhiwi sa vhathu sa musi vha tshi vho vhidzwa nga madzina o fhambanaho sa dzikafir, thuri na zwinwe zwinzhi. Hezwi ndi u nyadza pfanelo dza vhathu.
- Maitele aya a u tambudza vhane vha shango o di hulela a tshi ya. Vha rwa Mphelekedzeni vha fhedza nga u vhulaha mmbwa dzawe mbili. U rwelwa u tevhela mmbwa dzawe mbili dze dza vha dzo bata muvhuda. Mphelekedzeni o fhedza o lovha. Izwi ndi u pfuka pfanelo ya vhutshilo, zwithu zwo khakheaho nga maanda.
- A vha thonifhi vhane vha shango. Ho vha na mutangano vhukati havho na Thovhele khosikhulu na vhalanda vhawe vha tshi itela u senga milandu na u tandulula thaidzo. Madzuloni a uri vha ambe nga ha thaidzo dzi re hone vhone vha vho amba nga ha u toda u engedzelwa shango. Vha pomoka vhadzulapo uri vha khou vha tswela khuhu na matamatisi. Muthu kha fushee nga zwe a newa, nahone a si zwavhudi u thivha thumbu nga madamu.
- Vha na vhufhura. Vha vhudza vhadzulapo uri vhone vha na kholomo thanu dza u renga shango. Izwi ndi tsumbo ya uri vhabvannnda avha a vho ngo tsha diimisela u fhirela phanda nahone vho kundelwa u tevhedza mulanga we vha ita na Thovhele Khosikhulu Tshilwavhusiku. Vhathu ri songo pfuka mulanga we ra vhofha.
- Vhufhura, vhumbulu, u sa fhulufhedzea na tshituhu zwo fhedza zwo vha na masiandaitwa a si avhudi kha Maforotereke nge vha vho fhedza vho fhiselwa dzinduni nga Khosi Tshilwavhusiku na mmbi yawe. Hezwi ndi mitshelo ya vhutshilo ho kombamaho, zwine muirwali a zwi sasaladza vhukuma.

Magumo

Muirwali wa dirama iyi o kona u bveledza thero ya tsatsaladzo/sathaya nga u shumisa Maforotereke u sumbedza uri muthu u tea u thonifha vhathu vhane vha u thusa ngauri zwa sa ralo zwi do fhedza zwo vhanga dzipfudzungule na mabulayo. Muirwali o kona u sumbedza uri arali vhathu vho u swielela vha tshi khou nea thuso u tea u fhulufhedzea sa zwine mulanga wa vha u tshi khou amba zwone. Heyi i tou vha khaidzo na kha mirafho i daho.

[25]

MBUDZISO YA 15: TSHILWAVHUSIKU – MBUDZISO PFUFHI

- 15.1 - Luka u tanwa sa munna we a vha a tshi funa mufumakadzi wawe. ✓
 - U tanwa sa muthu wa tshituhu na vhuhali a sa ofhi/u tanwa sa muthu o dalaho ndifhedzo na vengo. ✓ (2)
- 15.2 Khudano yo vhangwa nga musu maforotereke vha tshi vho todou engedzelwa masimu, ✓ vha dovha hafhu vha sumbedza sa vhathu vho daho u dzula lwa tshothe afha Swongozwi, izwi zwa vho fhedza zwo ita uri hu vhe na nndwa vhukati havho. ✓ (2)
- 15.3 U dzumbulula mudzedze wa tshifhinga tsha kale/musalaula hune khosi ya vha yone i rangaho phanda musu hu tshi yiwa nndwani/maswina o vha a tshi tshotelwa nga mmbi vhusiku musu vhathu vho lala/Ho vha hu tshi lwiwa nga mapfumo.
 [Maraga 1 kha tshifhinga na 1 ya thikhedzo.] ✓✓ (2)
- 15.4 Ngei murahu Luka u eletshedzwa nga mufumakadzi a tshi amba la u pfuluwa. ✓ U hana ha Luka u eletshedzwa nga mufumakadzi wawe musu a tshi mu humbela uri vha pfuluwe zwo fhedza zwo vhangwa mabulayo a maforoterekere manzhi hu tshi katelwa na mufumakadzi wawe Ledia. ✓ (2)
- 15.5 Tshilwavhusiku ndi khosi i no thetshelesa na u dzhia ngeletshedzo ya vhalanda vhayo, ngeno Luka a sa dzhii ngeletshedzo na u thetshelesa muthu/Ndi khosi ine ya tsireledza vhalanda vhayo, ngeno Luka a tshi toda u tsireledza na u dzhavhula na zwi si zwawe.
 [Maraga 2 kha mbambedzo NTHIHI i fushaho.] ✓✓ (2)
- 15.6 Ndivho ndi ya uri muthu u tea u thogomela vhathu vhane vha da khae vha tshi diita u nga vha toda thuso ngeno vha tshi khou toda u u tshinyadza. Maforotereke vho da kha Khosi Tshilwavhusiku sa vhathu vha todaho u swielelwa lwa tshifhinganyana vha vho fhedza vha sa tsha toda u fhira vha tshi vho vhulaha na vhathu vho vha swielelaho.
 [Maraga 1 kha ndivho na 2 kha thikhedzo] ✓✓✓ (3)
- 15.7 Maforotereke vho fhedza vho tshotelwa vhusiku nga mmbi ya Khosikhulu Tshilwavhusiku/Luka o fhedza o vhulahelwa mufunwa wawe Ledia/Ho fhedza ho vha na mabulayo a vhathu vhanzhi.
 [Maraga 2 kha mbuno NTHIHI i fushaho.] ✓✓ (2)
- 15.8 Ndi mavhida a mafoterekere a he vha vhulungelwa hone fhala kha la Schoemansdal. ✓✓ (2)

15.9 Kuambele kwa Luka ku bvukulula vhudipfi ha muthu o vhaialaho/tungufhalaho/o sinyuwaho lune u khou toda na u lifhedza kha zwe zwa bvelela kha lushaka lwa hawe/O tungufhalela lufu lwa mufumakadzi wawe Ledia.

[Maraga 1 kha vhudipfi, na 2 dza thikhedzo.] √√√

(3)

15.10 Ee/Ndi a tendelana navho.

- Ngauri maforotereke vho vha vha si tsha toda u tuwa kha shango line li si vhe lavho/A vho ngo fhulufhedzea kha mulanga we vha ita na vha vha shango.
- Ngauri vho vha vha tshi vho tambudza na u vhulaha vha vha shango.

KANA

Hai/A thi tendelani navho.

- Ngauri khosi yo vha yo tea yo vhiga mafhungo kha manwe mahosi uri i wane ngeletshedzo yavhudi.
- Ngauri vho vha vho tea vho ita nyambedzano ya u pfumedzana.

[ZWIVHILI fhedzi zwi pfalaho.] √√

(2)

- 15.11
- Ndo vha ndi tshi do ditutshela nda humela kha vha hashu.
 - Ndo vha ndi tshi do ita mutangano na vhadzulapo uri ri pfumedzane.
 - Ndo vha ndi tshi do vhidza vha vha maforotereke a re kha manwe mavundu uri vha de vha mphalale.
 - Ndo vha ndi tshi do humisela mavu e nda dzhavhula kha vha vha.

[ZWIRARU fhedzi zwi pfalaho.] √√√

(3)

[25]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA C:

25

MARAGAGUTE:

80

KHETHEKANYO YA A: RUBRIKI YA U TOLA MAANEA A LITHERETSHA – MBUDZISO NDAPFU: VHURENDI [MARAGA: 10]

Khritheria	Vhukoni ha nthesa	Tshikili Tshone	Vhukoni ha vhukati/ho linganelaho/vhu fushaho	Vhukoni ha fhasi	U sa kona
ZWI RE NGOMU Tsenguluso ya thoho Tshidziki tsha mafhungo/u khwathisedza nga vhubanzi na kupfeselele kwa tshibveledzwa MARAGA 6	8–10 -Tsenguluso yo nwelelaho ya thoho -Mbuno dzo angalalaho dzi gobolaho; hu na khwathisedzo yo dziaho u bva kha tshirendo -U pfesesa ha nthesa ha lushaka lwa linwalwa (vhurendi) na tshirendo	6–7 -U sumbedza u pfesesa na u sengulusa thoho nga ndila yone -Phindulo ndi yo faredzaho zwidodombedzwa zwi khagala -Mbuno dzi pfadzaho dzo nekedzwa, naho dziinwe dzadzo dzi songo tou tikedzwa u swika henefho -U pfesesa ha lushaka lwa linwalwa (vhurendi) na tshirendo	4–5 -Tsenguluso i fushaho/linganelaho ya thoho -Hu na dziinwe mbuno dzavhudi dzi tikedzaho thoho -Naho dziinwe dza mbuno dzo tikedzwa, hu di vha na vhubanzi vhu sa tendiseiho -U pfesesa ha mutheo ha lushaka lwa linwalwa (vhurendi) na tshirendo	2–3 -Tsenguluso ya thoho i sa fushi - Hu na tshaedzo khulwane ya mbuno dzi tikedzaho thoho -Kupfeselele kwa fhasi kwa lushaka lwa linwalwa (vhurendi) na tshirendo	0–1 -A hu na u pfesesa ha thoho -A hu na thikhedzo u bva kha tshirendo -Mugudi ha na ndivho ya lushaka lwa linwalwa (vhurendi) na tshirendo
TSHIVHUMBELO NA LUAMBO Tshivhumbeo, thevhekano i pfadzaho na kunekedzelwe kwa mafhungo Luambo, thouni na tshitaila zwo shumiswaho kha maanea/phindulo ndapfu MARAGA 4	8–10 -Tshivhumbeo tsho lunzhedzanaho tshotho -Mbuno dzo lundwa tshidele nahone dza bveledzwa zwi khagala tshotho -Luambo, tshitaela, na thouni zwo vhibva, zwi a tokonya, nahone zwo lulama -A hu na vhukhakhi vhu vhonealaho ha girama, mupeleto na zwiga zwa u vhala	6–7 -Tshivhumbeo tshi re khagala na mbuno dzi tevhelelanaho lu pfadzaho -Thevhekano ya mbuno i a pfadza -Luambo, thouni na tshitaela vhubanzi zwo lulama	4–5 -Hu di vha na vhubanzi vhukhakhi ha tshivhumbeo -Maanea/Phindulo i shaedza thevhekano yo fhadzaho ya kupfeselele na ndunzhendunzhe -Luambo lwo faredza vhukhakhi vhu si gathi, thouni na tshitaela hunzhi zwo tea	2–3 -Tshivhumbeo tsho pulaniwa lwo khakheaho -Mbuno a dzo ngo dzudzanywa lu pfadzaho -Vhukhakhi ha luambo vhu khagala -Thouni na tshitaila a zwo ngo tea	0–1 -Tshivhumbeo tsho khakheaho tshotho -Vhukhakhi vhubanzi ha luambo na tshitaila
MARAGANYANGAREDZI	8–10	6–7	4–5	2–3	0–1

Vhurendi ha khandiso ho vhaledzwa

Iyani kha siatari li tevhelelaho

KHETHEKANYO YA B NA C: RUBRIKI YA U TOLA/MAKA MAANEA A LITHERETSHA – PHINDULO NDAPFU: NGANEA NA DIRAMA NA FOLOKULO
[MARAGA: 25]

Khritheria	Vhukoni ha nthesa	Tshikili tshone	Vhukoni ha vhukati/ho linganelaho/vhu fushaho	Vhukoni ha fhasi	U sa kona
ZWI RE NGOMU Tsenguluso ya thoho Tshidziki tsha mafhungo/u khwathisedza nga vhubanzi na kupfeselele kwa tshibveledza MARAGA 15	12–15 -Phindulo ya mathakhethakheni/nthesa: 14–15 Phindulo ya mathakheni/ntha: 12–13 -Tsenguluso yo nwelelaho ya thoho -Mbuno dzo angalalaho dzi gobolaho; hu na khwathisedzo yo dziaho u bva kha tshibveledza -U pfesesa ha nthesa ha lushaka lwa linwalwa na tshibveledza	9–11 -U sumbedza u pfesesa na u sengulusa thoho nga ndila yone -Phindulo ndi yo faredzaho zwidodombedzwa zwi khagala -Mbuno dziinwe dzi pfadzaho dzo nkedzwa, naho dziinwe dzadzo dzi songo tou tikedzwa u swika henefho -Hu na vhubanzi ha u pfesesa lushaka lwa linwalwa na tshibveledza	6–8 -U pfesesa thoho lwo linganelaho/hu songo godombelaho; a si zwotthe zwitalusi zwo dodombedzwa -Hu na dziinwe mbuno dzi tikedzaho thoho -Mariwe makumedzwa o tikedzwa, fhedzi vhubanzi a vhu tendisei tshifhinga tshotho -U pfesesa linwalo na tshibveledza hu songo fhelelaho	4–5 -U pfesesa thoho lwa u tou phuphuledza; a hu tou vha na zwiiwe zwitalusi zwo senguluwaho nga vhubalo -Mbuno thukhu dzi tikedza thoho -Makumedzwa a tshimbilelanaho ndi matukutuku -U pfesesa hutuku ha linwalwa na tshibveledza	0–3 -U pfesesa hutukutuku ha thoho -Ndingedzo yo rembedaho/i songo khwathaho ya u fhindula mbudziso -Makumedzwa ha tendisei na kathihi -Mugudi ha na ndivho ya lushaka lwa linwalwa kana tshibveledza
TSHIVHUMBEO NA LUAMBO Tshivhumbeo, thevhekano i pfadzaho na kunekedzelwe kwa mafhungo Luambo, thouni na tshitaila zwo shumiswaho kha maanea/phindulo ndapfu MARAGA 10	8–10 -Tshivhumbeo tsho lunzhedzana tshotho -Marangaphanda na magumo ndi zwa nthesa -Makumedzwa o vhekanywa zwavhubi nahone a bveledzwa zwi khagala -Luambo, tshitaela, na thouni zwo vhuba, zwi a tokonya, nahone zwo lulama	6–7 -Tshivhumbeo tshi re khagala na makumedzwa a tevhelelanaho lu pfadzaho -Marangaphanda na magumo na dziinwe phara zwo dzudzanywa nga ndila yo faranaho -U tevhekana hu pfadzaho ha makumedzwa -Luambo, thouni na tshitaela hunzhi zwo lulama	4–5 -Hu na vhuniwe vhubanzi ha tshivhumbeo -U pfadza na ndunzhendunzhe zwi di vha hone, fhedzi zwo faredza vhukhaki -Hu na vhukhaki vhu vhone lwa luambo; thouni na tshitaila hunzhi zwo tea -Phara hunzhi dzo lulama	2–3 -Tshivhumbeo tsho pulaniwa nga ndila yo khakheaho -Makumedzwa ho ngo vhekanywa nga ndila i pfadzaho -Vhukhaki ha luambo vhu khagala -Thouni na tshitaela a zwo ngo tea -Phara dzo khakhea	0–1 -U shaea ha tshivhumbeo tsho pulaniwaho zwi khakhisa thevhekano ya likumedzwa -Vhukhaki ha luambo na tshitaila zwi itisa uri phindulo iyi i kundelwe u swikelela -Thouni na tshitaela a zwo ngo tea -Phara dzo khakhea
MARAGANYANGAREDZI	20–25	15–19	10–14	5–9	0–4

Vhune ha khandiso ho vhaledzwa